

THE ROLE OF THE OLDER GENERATION IN EDUCATING THE YOUNGER GENERATION IN THE SPIRIT OF LOVE FOR MOTHER NATURE IN THE ERA OF GLOBAL CLIMATE CHANGE

Zoir Akhmedov

independent researcher

Jizzakh State Pedagogical University

Jizzakh, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Hadith, luminaries, nature, ecological education, ecological problem, green space, dust.

Received: 10.12.24

Accepted: 12.12.24

Published: 14.12.24

Abstract: After gaining independence, our state began to pay special attention to the preservation of nature. Along with the scientific teachings, the teachings and instructions of the representatives of the older generation from our national values were also listened to.

GLOBAL IQLM O'ZGARISH DAVRIDA YOSH AVLODNI ONA TABIATGA MEHR MUHABBAT RUHIDA TARBIYALASHDA KEKSA AVLOD VAKILLARINING TUTGAN O'RNI

Zoir Axmedov

mustaqil tadqiqotchi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

Jizzax, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Hadis, nuroniylar, tabiat, ekologik talim-tarbiya, ekologik muammo, yashil makon, chang-g'ubor.

Annotatsiya: Mustaqillikka erishganimizdan so'ng davlatimiz tomonidan tabiatni asrashga ham alohida e'tibor qaratila boshlandi. Bunda lmiy ta'limotlar bilan birga milliy qadryatlarimizdan kekxa avlod vakillarini o'git va ko'rsatmalariga ham quloq tutildi.

РОЛЬ СТАРШЕГО ПОКОЛЕНИЯ В ВОСПИТАНИИ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ В ДУХЕ ЛЮБВИ К МАТЕРИ-ПРИРОДЕ В ЭПОХУ ГЛОБАЛЬНОГО ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА

Зоир Ахмедов

Независимый научный сотрудник

Джизакский государственный педагогический университет

Джизак, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Хадисы, светила, природа, экологическое образование, экологическая проблема, зеленые насаждения, пыль.

Аннотация: После обретения независимости наше государство стало уделять особое внимание сохранению природы. Наряду с научными учениями были выслушаны также поучения и наставления представителей старшего поколения по нашим национальным ценностям.

XXI asrda butun dunyo bo'yicha vujudga kelayotgan atrof-muhit tozaligi va biz nafas olayotgan atmosfera musaffoligiga raxna solayotgan ko'plab holatlar insoiyat hayotiga tobora jiddiy xavf solmoqda. Ayniqsa, yildan-yilga kuchayib borayotgan iqlim isishi va buning natijasida mavjud global ekologik muvozanatning izdan chiyotgani barcha mamlakatlar xalqlari qatori yurtimiz aholisini ham ogohlik va sergaklikka chaqirmoqda. Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev tomonidan 2025-yilni **“Atrof-muhitni asrash” va “yashil” iqtisodiyot** yili deb nom berilishi ham katta ahamiyatga ega.

Alloh taolo dunyodagi barcha zohiriy va botiniy ne'matlarni mukarram inson zoti uchun yaratdi va unga bo'ysundirib qo'ygan. **Haq taolo bu haqda shunday deydi:** “(Ey insonlar!) Alloh osmonlar va Erdagi hamma narsani sizlarga bo'yinsundirib qo'ygani va sizlarga barcha zohiriy va botiniy ne'matlarini komil berganini ko'rmadingizmi?” (Luqmon, 20). [1: 2]

Modomiki, tabiat qo'ynida yaratilgan barcha ne'matlar inson uchun ekan, bu ne'matlarni har tomonlama asrab-avaylash, tabiatga nisbatan oqilona munosabatda bo'lish barchamizning burchimizdir. Payg'ambarimiz (alayhissalom) hadisi shariflarida shunday deb marhamat qilganlar: **“Kim bir daraxtni ekib, meva bergunicha ehtiyotlab, parvarishlasa, Alloh taolo huzurida shu daraxtdan eyilgan har bir mevada unga sadaqa bo'ladi”**. [1: 4]

Mamlakatimizning o'z istiqboliga erishishi ekologiya muammolarini jadal va katta mas'uliyat bilan hal qilishda yangi boshqichga olib chiqdi. Qadimdan xalqimizda daraxtzor qishloqlarda xastaliklar bo'lmaydi degan gaplari bor. Shu munosabat bilan 1992 yil dekabrda qabul qilingan **“Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida”** gi O'zbekiston Respublikasi qonuni, **“Sog'lom avlod uchun”** ordeni ta'sis etilishi, shu nomad Davlat dasturi, **“Ekologik ta'lim-tarbiya”** kontseptsiyasining ishlab chiqilishi muammolarni bartaraf etishga jidiy kirishilganidan dalolatdir. **O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov ta'kidlaganlaridek:** “Ma'naviy-ruhiy tiklanish insonning erga va uning boyliklariga bo'lgan munosabatlarni ham o'z ichiga olishi lozim. Sivilizatsiya belgilarini asrab-avaylash qanchalik zarur bo'lsa, qishloq xo'jaligi ming yillar mobaynida butunlay sug'oriladigan dehqonchilikka asoslangan mintaqada er va suvni asrab-avaylash ham shunchalik muhimdir. Er, havo, suv va olov (quyosh) Markaziy Osiyoda qadimdan e'zozlab kelingan, ajdodlarimizning zardushtiylikdan tortib to islomgacha

bo'lgan barcha dinlari tomonidan munosib qadrlab kelingan. Afsuski, oxirgi yuz yillikda aynan mintaqaning ekologik tizimiga juda katta zarar etkazildi. Ajdodlarimizning tabiatdan foydalanish sohasidagi an'anaviy odob-axloq qoidalari unutib yuborildi. Bu qoidalarga ko'ra suv va erni o'ylamay-netmay bulg'ash, isrof qilish gunohi azim hisoblanar edi". [2: 5]

Ekologik xavf-xatar ko'lami pinhon tutilgani bilan uning halokatli belgilari aniq ko'rina boshlaydi. Ammo bugungi kunda vaziyat ancha o'zgardi. Dunyoning turli nuqtalaridagi ekologik tanglik ochiq-oydin muhokama etilmoqda. Chunki, atrof-muhitning ifloslanishi, zaharlanishi va ishdan chiqishi butun sayyora miqyosidagi hodisaga aylandi. Ekologik tanglikning aks-sadosi barcha qayta tiklanish jarayonlarida o'z ifodasini topmoqda. **Jumladan**, "70-yillarning o'zidayoq har yili biosferaga o'rtacha **40 milliard tonnadan** ortiq ishlab chiqarish chiqindilari tashlanardi. **2000 yilga kelib uning hajmi 100 milliard tonnaga** etdi". [4: 5]

Endilikda insoniyatni umuminsoniy qadryatlar asosida birlashtiruvchi yangi mafkura-ekologik mafkura paydo bo'lmoqda. Bu-insoniyat mafkurasidir. Chunki ekologiyaning o'zi tobora umuminsoniy muammoga aylanib bormoqda. Ekologik mafkura diniy, milliy, sinfiy kelishmovchiliklarni mutlaqo inkor etadi. Uning yangiligi va o'ziga xosligi ham, ehtimol xuddi ana shundadir. Ekologik mafkura nafaqat umuminsoniy, balki aytish mumkinki, tabiat va inson uchun yagona bo'lgan umum hayotiy qadryatlarga tayanadi. Ekologik mafkura-hayot, inson va tabiat hamkorligi mafkurasidir.

Atrof-muhitni toza tutish, chiqindilarni o'z vaqtida saranjom-sarishta qilish, notoza jismlar va turli ko'zga ko'rinmas zararkunandalardan ehtiyotlash ham tabiatni asrashda muhim ahamiyatga ega ekanini oila a'zolarimiz, yoshlarimizga doim uqtirib borishimiz kerak. Shu o'rinda zararli chang-g'ubordan ehtiyot bo'lish haqidagi quyidagi hadisi sharifga diqqat qaratishimiz ham ayni muddao: **"Ehtiyot bo'linglar, chang-g'ubordan turli yuqumli kasalliklar tarqalishi mumkin"**. [1:4] Payg'ambarimiz sollallohu alayhi va sallam shunday ta'lim berganlar: **"Odamlarga aziyat berayotgan daraxtni yo'ldan olib tashlagan kishini jannatda aylanib yurganini ko'rdim"**. [1: 4]

Xalqimizning ajoyib an'anasi-hashar mana necha asrlardan beri barhayot yashab kelmoqda. Hashar beminnat yordam, elkadoshlik, mehru oqibatlik, sadoqatni o'zida mujassam etgan boqiy qadryatdir. **2010 yil 13-14** mart kunlari **nuroniylar boshchiligida** uyushqoqlik bilan, mehnat bayrmi hashar o'tkazilgan. Elimizda azaliy udumlardan biri bu mangulik ziyoratgohlar-qabristonlarni obodonlashtirish hisoblanadi. Jumladan, "hasharda **6834 ta** qabristonlar obodonlashtirildi, cho'p-cho'paklardan tozalandi. **639** ziyoratgoh orastalandi, ajdodlarning ruhi poklariga hurmat-izzat bajo keltirildi. Xuddi shunday daraxt nihollari, gul ekish, ta'bir joiz bo'lsa, har bir insonning ezgu orzusidir. Bog' yaratish, ayni paytda tabiatning bag'riga malham qo'yishdir. Hashar kunlarida diyorimiz bo'yicha **1084674 dona mevali, 162 5909** tup manzarali,

1526996 dona gul ko‘chatlari ekildi. Har bir ishda bo‘lgani kabi hasharda ham faxriy otaxonlar bosh-qosh bo‘ldilar. **615431** nafar nuroniylarning aytgan o‘gitlari, yaxhi niyatlari **3159781** nafar yoshlarni ruhlantirdi”. [2: 2]

Nabotot va hayvonot dunyosini qanchalik ehtiyot qilsak, suv va suv havzalariga nisbatan ham shunday insoniy munosabatda bo‘lishimiz zarur. Xususan, suvni ortiqcha isrof va iflos qilish, suv havzalarini bulg‘ash dinimiz ta‘limotida qattiq qoralangan. **Bu haqda Tabaroniy rivoyat** qilgan hadisda shunday deyilgan: “Payg‘ambarimiz oqar suvni iflos qilishdan qattiq qaytarganlar” (Imom Tabaroniy rivoyati). [1: 4]

2010 yil 13-14 mart kunlari mamlakatimizda bo‘lib o‘tgan umumxalq xayriya hasharida nuroniy otaxonu naxonlar ham faol ishtirok etgan. Viloyatlar kesimida tahlil qiladigan bo‘lsak jumladan, **“Qoraqalpog‘istonda** 30 mingdan ziyod faxriy mahalla hududlarini, aholi turar-joylarini obodonlashtirish va ko‘kalamzorlashtirish ishlarida faol qatnashdilar. Turar-joy mavzalariga 37 ming tupdan ziyod mevali, 82 ming tupga yaqin manzarali va 8500 dona gul ko‘chatlari ekildi”. [2:2]

2010 yil 14-15 mart kunlari o‘tkazilgan umumxalq xayriya hasharida Respublikamizning turli mintaqalarida istiqomat qilib turgan **nuroniylar, onaxonlar va o‘quvchi yoshlar** ishtirokida mavjud qabriston, ziyoratgoh va qadamjolar obodonlashtirilgan. **Jumladan,** “600 ming tup mevali, 1 mln. tupdan ortiq manzarali daraxt va gul ko‘chatlari o‘tqazildi”. [2: 2]

Yurtimizda har bir bir xayrli ishni boshlashdan oldin natija berishi uchun yoshi ulug‘ keksalardan maslahatlar olingan. Bu haqda **“Nuroniylar jamg‘armasi Jizzax viloyati Forish tuman bo‘linmasi raisi G‘aybulla To‘ychiyev quyidagi ma‘lumotlarni keltiradi:** “Forish tumanida **7 ming 900 nafar** pensioner yashaydi. Ularga har oyda **856 million so‘m mablag‘ pensiya** sifatida tarqatiladi. Bu ishda tuman “Nuroniylar jamg‘armasi faollari ishtirok etib, ularning pensiya pulini o‘z vaqtida olishni ta‘minlamoqda. Shu yilning (2010) **13-14 mart kunlari** tumanda shanbalik o‘tkazildi. Unda **birinchi kuni 25 ming kishi** (larning 12 ming 400 nafari yoshlar) qatnashib, 9 ming tup mevali, 6 ming tup manzarali, 1000 tup tut, 10 ming 400 tup gul ko‘chatlari ekildi. **Ikkinchi kuni 22 ming kishi** (10 ming 800 nafari yoshlar) shanbalikka qatnashib, 8 ming tup mevali, 7 ming 800 tup manzarali, 1200 tup tut, 9 ming 600 tup gul ko‘chatlari ekildi. Ana shu shanbalikda ekilgan daraxtlarni yoshlar qatori **qariyalar ham parvarish etmoqda**”. [2:2] **Demak,** azaldan ajdodlarimiz tomonidan mahallalarni obodonlashtirish, bog‘u bo‘stonga aylantirishdek ezgu amallar bebaho qadriyat sifatida shakllantirilgan. Mazkur an‘anani izchil davom ettirgan holda, barcha hududlarda keng ko‘lamli bunyodkorlik ishlarini amalga oshirish orqali aholiga munosib sharoit yaratish, turmush madaniyatini yanada yuksaltirish, eng asosiysi, yoshlarni xayrli ishlarga da‘vat etish alohida ahamiyat kasb etadi.

Prezidentimiz tashabbusi bilan 2021 yilning 2 noyabridan 10 dekabrigha qadar mamlakatimizda daraxt ekish bo'yicha **"Dolzarb 40 kunlik"** e'lon qilingan bo'lib, ushbu tashabbusni yanada faol tashkil etish maqsadida O'zbekiston faxriylarining ijtimoiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash "Nuroniylar" jamg'armasining yurtimizdagi keksa avlod vakillariga murojati qabul qilingan. **Jumladan**, unda ta'kidlanganidek; **"...albatta, ko'chat ekish, bog' yaratish xalqimizga xos ezgu qadryatlaradan sanaladi. Otalarning farzandiga atab daraxt ekishi ham avloddan-avlodga o'tib, qadryat darajasiga ko'tarilib kelayotgan an'analirimizdan biri"**. [3:2] **Demak**, ushbu an'analarni yoshlarga etkazish doirasida barcha xayrli tadbirlarda, nuroniylarning hayotiy tajribasi muhim hisoblanadi.

Anas ibn Molik roziyallohu anhudan rivoyat qilinadi: **"Rasululloh sollallohu alayhi vasallam aytdilar: "Qaysi bir musulmon biron ko'chat eksa yoki ekin eksa, so'ng undan qush, inson, yoki hayvon yesa, albatta, bu bilan o'sha banda uchun sadaqa bo'ladi"**, (Imom Buxoriy rahimahulloh rivoyati). [4: Shayx Alijon qori sahifalari]

O'zbekiston Respublikasi yangilangan Konstitutsiyasining 49-moddasida "Har kim qulay atrof-muhitga, uning holati to'g'risidagi ishonchli axborotga ega bo'lish huquqiga ega.

Davlat fuqarolarning ekologik huquqlarini ta'minlash va atrof-muhitga zararli ta'sir ko'rsatilishiga yo'l qo'ymaslik maqsadida shaharsozlik faoliyati sohasida jamoatchilik nazoratini amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratadi.

Shaharsozlik hujjatlarining loyihalari qonunda belgilangan tartibda jamoatchilik muhokamasidan o'tkaziladi.

Davlat barqaror rivojlanish prinsipiga muvofiq, atrof-muhitni yaxshilash, tiklash va muhofaza qilish, ekologik muvozanatni saqlash bo'yicha chora-tadbirlarni amalga oshiradi.

Davlat Orolbo'yi mintaqasining ekologik tizimini muhofaza qilish hamda tiklash, mintaqani ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan rivojlantirish yuzasidan choralar ko'radi"-deb belgilab qo'yilgan.

Daraxt ekib, bog' yaratish borasida boshqa bir rivoyatda shunday deyilgan: **"Undan o'g'irlansa ham, u (ekkan) uchun sadaqa bo'ladi. Undan birortasi olsa ham, u uchun sadaqa bo'ladi"** [4: Shayx Alijon qori sahifalari] (Imom Muslim rahimahulloh rivoyati). 2018 yil **Surxondaryo viloyati Sariosiyo** tumanida amalga oshirilayotgan obodonchilik va bunyodkorlik ishlarida **"Nuroniylar jamoatchilik kengashi"**ning alohida o'rni bor. **Jumladan**, "Kengash a'zolari tuman hududidagi mahallalarda 75 mingdan ortiq mevali va manzarali ko'chatlar o'tqazib, yo'llar, xonadonlar va qabristonlarni obod qilishda namuna ko'rsatishdi". [5: 2]

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev raisligida 2021-yil 2-noyabrda o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida belgilangan ustuvor vazifalardan kelib chiqib, mamlakatimizda **"Yashil makon"** umummilliy loyihasi doirasida amalga oshirilgan ishlar yuzasidan Toshkent shahar nuroniy jamg'armasi raisi, senator Rustam Kalanov quyidagilarni

keltiradi. **Jumladan;** “Toshkent shahridagi **579** ta fuqarolar yig’inlari tomonidan nuroniylar tashabbusi va tajribasidan keng foydalangan holda **“Yashil makon”** umummilliy loyihasi doirasida obodonlashtirish va ko‘kalamzorlashtirish ishlarini amalga oshirish bo‘yicha mahallalarning dasturlari qabul qilinishi yuzasidan tegishli ko‘rsatmalar berildi, tegishli ishlar amalga oshirib kelinmoqda.

“Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida barcha mahallalarda umumxalq hasharlari, keng qamrovli obodonlashtirish va ko‘kalamzorlashtirish tadbirlari bo‘lmish **“Mahalla barakasi”**, ta’lim muassasalarining o‘quvchi va talabalari ishtirokida esa “Mahallamga nihol ekaman!” aksiyasini o‘tkazish hamda Toshkent shahar hududida gul ko‘chatlari ekilishi yuzasidan bir kunda jami **14 589 ta** gul ko‘chati ekilgan bo‘lib, tadbir boshidan buyon jami **1 430,4 ta** ko‘chat ekilgan.

Shu bilan birga, tumanlarda ko‘p qavatli uylar joylashgan hududdan tashqari boshqa hududlarda gul ko‘chatlarini ekish bo‘yicha bir kunda jami **12 840 ta** gul ko‘chat ekilgan bo‘lib, tadbir boshidan buyon jami **155 733 ta** ko‘chat ekilgan hamda mevali daraxtlarni ekish bo‘yicha bir kunda jami **11 348 ta** gul ko‘chatlari ekilgan bo‘lib, tadbir boshidan buyon jami **115 971 ta** ko‘chat ekilgan”. [6: 7]

Davlatimizda, **“Dolzarb 40 kunlik”**da faol va tashabbuskor nuroniylar, **“Keksalar maslahati”** guruhlarini keng jalb etgan holda daraxt ko‘chatlari ekish ishlarini mahalliy aholi, ayniqsa, yoshlar ishtirokida uyushqoqlik bilan o‘tkazish ko‘zda tutilgan. **Jumladan:** “Yashil makon” umummilliy loyihasiga muvofiq, “Unga ko‘ra, kuz fasli hamda **2022 yilning bahor mavsumida** yurtimizdagi fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari hududlarida **40,3 mln.** Dona manzarali va mevali daraxt, buta ko‘chatlari hamda qalamchalari ekilishi rejalashtirilgan”. [7: 2] **2021 yil kuz faslida Sirdaryo viloyatidan boshlangan qum bo‘roni qisqa muddatda poytaxtimizga chang-to‘zoni bilan etib bordi.** Jumladan: “Mutaxassislarining fikriga ko‘ra, bunday tabiat hodisasi **150 yildan** buyon kuzatilmagan. Oradan **3-4 soat** o‘tgandan so‘ng farg‘ona vodiysi, jumladan, viloyatimizga ham yopirildi. Ko‘plab kasalmandlar xususan, nafas yo‘llari, astma, yurak-qon tomiri xastaliklari bilan kasallanganlar va keksalar o‘rtasida tibbiy xizmatlarga murojaatlar ko‘paydi. Biz qancha ko‘p ko‘chat ekib, **“Yashil maydonlar”** ni ko‘paytirsak, bunday ofatlardan himoyalangan bo‘lamiz.” [8: 2]

Kelajakni oldindan ko‘ra olguvchi, Davlatimiz rahbari tomonidan ko‘chat ekish, yangi yashil hududlar barpo etishga alohida e’tibor qaratildi. Avvalari, ko‘chatlar bahor faslida ekilardi bu esa inson omilimi yoki tabiatning inijliklari sabab nobud bo‘lardi. **2021 yil** bunday salbiy holatlarni oldini olish uchun davlatimiz rahbari tomonidan alohida topshiriq berildi. **Jumladan,** “respublika bo‘yicha **200 mln.** ko‘chat ekib, uning 95-98 foizini saqlab, ko‘karib ketishiga e’tibor

qaratish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.” [8: 2] Demak, kuzda ekilgan daraxt ko‘chatlari qish davomida qor va yomg‘ir suvlaridan to‘yinib ildiz otib olishiga zamin bo‘ladi.

Hovli-joylarimizni ozoda, shinam saqlash, avvalo, oilaviy sog‘-salomat yurishimizda muhim ahamiyatga ega. Payg‘ambarimiz Muhammad sollalohu alayhi va sallam marhamat qilganlar: **“Haqiqatan ham Alloh yaxshidir va yaxshilikni sevadi. Pokdir, poklikni xush ko‘radi. Olijanobdir, olijanoblikni do‘st tutadi. Saxiydir, saxiylilikni sevadi. Hovli-joyingizni ozoda tuting. Xudoning g‘azabiga uchragan qavmlarga o‘xshamang”.** [1: 4]

Bugungi kunda insonning moddiy va ma‘naviy ehtiyojlari tobora ortib bormoqda. Har qanday muammoni, xususan, ekologik masalalarni hal etishda ham ziddiyatlar tug‘uladi. Ekologiya, eng avvalo, insonning ma‘naviyati, ruhiy dunyosi bilan chambarchas bog‘langan. Insonning turli-tuman jismoniy va ruhiy jihatdan xastaliklarga chalinishidan tortib, to uning xulq-atvoridagi har xil illat, aytaylik, g‘aflat, bilimsizlik, jaholat,, xudbinlik, faqat o‘z maqsad g‘oyalarini yaxshi ko‘rish, ochko‘zlik, qizg‘anchilik va boshqalarsiz, inson ma‘naviyati olamining ziddiyatli ekologiyasiga borib taqaladi.

Xulosa qilib aytganda, atrof muhitni toza, ozoda saqlash, asrab-avaylash va chiroyli tarzda kelajak avlodga omonat etkazish barchamizning burchimizdir. Prezidentimiz ta’kidlaganidek: **“Albatta, bunday muammolarni faqat ma’muriy yo‘l bilan hal etib bo‘lmaydi. Bunga yosh avlod qalbida ona tabiatga daxldorlik hissini tarbiyalash orqali erishish mumkin. Mahallada, ko‘chalarda chiqindi tashlagan kishini ko‘rganda “bu ishingiz noto‘g‘ri bo‘ldi”, deydi muhitni shakllantirishimiz, odamlarni bunga o‘rgatishimiz kerak. Bu-hammamizning ishimiz va insoniy burchimizdir”.** [9: 1]

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Nuroniy gazetasi E-mail: nuroniy-gazeta@umail.uz nuroniy-gazeta@mail.ru 2018-yil 28-noyabr, № 49 (956). O‘zbekiston musulmonlari idorasi fatvo bo‘limi xodimi Muslim Ataev “Bolaga tabiatni asrashni o‘rgating!” (4, 4, 4, 4, 4, 4 b)
2. O‘zbekiston faxriylari gazetasi 2010-yil, 3-dekabr 49-50 (541-542) sonlar. ISSN-9342 “Ilm-fan hamkorligi ekologik muammolarni hal etishda muhim omil”. (5, 5, 2, 2, 2, 2 b)
3. Nuroniy ijtimoiy, ma’rifiy, ommabop gazeta. 2021 yil 17-noyabr №-45 (1107) “Dolzarb 40 kunlik”: “har bir kishiga-bir daraxt” tamoyili ustuvor. Ikromjon Najmiddinov, Namangan viloyati Nuroniyler jamoatchilik kengashi raisi, Oliy Majlis Senati a’zosi. (2,)
4. Shayx Alijon qori sahifalari
5. Nuroniy ijtimoiy, ma’rifiy, ommabop gazeta. O‘z muxbirimiz. 2018 yil 4-aprel №-15 (922) “Jamoatchilik kengash a’zolarifaol.” (2, b.)
6. Rustam Kolonov, Toshkent shahar nuroniy jamg‘armasi raisi, senator “Keksalik va hozirgi zamon: mavjud holat, rivojlanish tendensiyalari va istiqboldagi muammolar” mavzusidagi

respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami (13-oktabr 2022-yil) "Toshkent shahrida nuroniylarni qo'llab-quvvatlash borasida amalga oshirilgan ishlar" "Mahalla va oila nashryoti" T; 2022. (7 b)

7. Nuroniy ijtimoiy, ma'rifiy, ommabop gazeta. 2021 yil 10-noyabr №-44 (1106) "Yashil makon" umummilliy loyihasida nuroniylar faol. (2 b.)

8. Nuroniy ijtimoiy, ma'rifiy, ommabop gazeta. 2021 yil 17-noyabr №-45 (1107) "Dolzarb 40 kunlik": "har bir kishiga-bir daraxt" tamoyili ustuvor. Ikromjon Najmiddinov, Namangan viloyati Nuroniyalar jamoatchilik kengashi raisi, Oliy Majlis Senati a'zosi. (2, 2 b.)

9. Yangi O'zbekiston. Ijtimoiy-siyosiy gazeta. N24 (546), 2022 yil 3 fevral payshanba. **Ekologik madaniyat-hammamizning ishimiz va insoniy burchimizdir.** Prezident SHavkat Mirziyoyev raisligida 2 fevral kuni chiqindilar bilan ishlash tizimi va ekologik holatni yaxshilash, **"Yashil makon"** umummilliy loyihasini amalga oshirish borasidagi dolzarb vazifalar yuzasidan videoselektor yig'ilishi. 1b